

3. Тернопільська обласна військова адміністрація Управління екології та природних ресурсів Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Тернопільській області у 2024 році. Тернопіль. 2025. URL: https://ecology.te.gov.ua/media/uploads/per_доповідь2024оригінал.pdf 274 с.

4. United Nations, 2015: Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development.

ЕКСКУРСІЯ ЯК ФОРМА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГЕОЛОГІЇ РІДНОГО КРАЮ

Ненша О.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

NepshaOleksandr@msspu.edu.ua

Сучасна природнича освіта передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й формування в учнів практичних умінь, екологічної культури та відповідального ставлення до природи. Особливого значення у цьому контексті набувають позаурочні форми навчання, зокрема екскурсії у природу, які забезпечують безпосередній контакт школярів із природним середовищем. Вивчення геологічних особливостей рідного краю в умовах природного середовища є важливим чинником формування цілісного наукового світогляду та екологічної свідомості учнів.

Екологічне виховання є складовою частиною цілісного педагогічного процесу, спрямованого на формування у здобувачів освіти системи знань, ціннісних орієнтацій і поведінкових установок щодо взаємодії з природою. У цьому контексті позаурочна діяльність виступає логічним продовженням навчального процесу, забезпечуючи практичне закріплення теоретичних знань [1,3,4].

Екскурсія як форма організації навчання характеризується високим рівнем наочності, активною пізнавальною діяльністю учнів та безпосереднім спостереженням природних об'єктів. Особливої значущості вона набуває у процесі вивчення геології, оскільки дозволяє досліджувати гірські породи, форми рельєфу, мінерали та геологічні процеси в реальних умовах.

Екскурсія з вивчення геології рідного краю організовується як системна форма позаурочної діяльності та включає підготовчий, польовий і підсумковий етапи. На підготовчому етапі здійснюється інструктаж з техніки безпеки, ознайомлення учнів із метою та завданнями екскурсії, а також підготовка необхідного обладнання, до якого належать геологічний молоток, лупа, компас, GPS-навігатор, рулетка, польовий щоденник та засоби фотофіксації.

Польовий етап передбачає безпосереднє спостереження геологічних об'єктів, їх опис, відбір зразків гірських порід, фіксацію координат та фотографування. Учні виконують практичні завдання, що включають визначення типів порід, аналіз їхніх зовнішніх ознак, встановлення

особливостей рельєфу та виявлення природних процесів, які впливають на формування місцевого ландшафту.

Під час екскурсії застосовуються такі методи, як спостереження, опис, порівняльний аналіз, елементарне геологічне картування та усне обговорення результатів. Особлива увага приділяється краєзнавчому аспекту, що забезпечує зв'язок між теоретичними знаннями та реальними природними умовами регіону.

Екскурсія сприяє формуванню в учнів дослідницьких умінь, навичок польової роботи та екологічного мислення. Безпосереднє спостереження природних об'єктів дозволяє учням усвідомити взаємозв'язки між геологічними процесами та станом навколишнього середовища. Збирання та аналіз зразків гірських порід формує практичні навички наукового дослідження, а також розвиває уважність, спостережливість і критичне мислення.

Важливим результатом є формування екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи, що досягається через усвідомлення унікальності та цінності природних об'єктів рідного краю. Крім того, екскурсійна діяльність сприяє розвитку емоційно-ціннісного ставлення до довкілля та вихованню екологічно відповідальної поведінки [2].

Практика проведення екскурсій з вивчення геології рідного краю свідчить про підвищення рівня пізнавальної активності учнів, формування стійкого інтересу до природничих дисциплін та розвиток дослідницьких компетентностей. Учні демонструють здатність аналізувати природні явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та застосовувати отримані знання у нових ситуаціях.

Отже, екскурсія як форма позаурочної роботи є ефективним засобом екологічного виховання учнів у процесі вивчення геології рідного краю. Вона забезпечує поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю, сприяє формуванню екологічної культури, краєзнавчого мислення та дослідницьких навичок. Використання екскурсій у навчальному процесі підвищує якість природничої освіти та сприяє становленню екологічно свідомої особистості.

Список використаних джерел

1. Тамбовцев Г.В., Іванова В.М., Непша О.В. Шкільні краєзнавчо-географічні екскурсії по вивченню геологічних об'єктів. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. №27. Т.1 (45). Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 44–49.
2. Непша О.В. Шкільна геологічна екскурсія як засіб екологічного та національно-патріотичного виховання. *Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики : матеріали XI Міжнародної Інтернет-конференції (Мелітополь, 22-24 січня, 2019 року) / за заг. ред. В.І. Лисенка, Н.М. Сурядної*. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. С.122–123.
3. Зав'ялова Т. В., Непша О. В., Прохорова Л. А. Туристський похід з

учнями по вивченню геології рідного краю. *Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи: збірник матеріалів III-й Міжнародній науково-практичній конференції* / редактори-упорядники А. Душний, М. Махмудов, В. Ільницький, І. Зимомря. Баку – Ужгород – Дрогобич: Посвіт, 2017. С.301–303.

4. Даценко Л.М., Зав'ялова Т.В., Непша О.В., Самек Ю.І. Місце екскурсій та походів у вивченні корисних копалин в шкільному курсі географії. *Географія та екологія: наука і освіта: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Географія та екологія: наука і освіта», 17- 18 квітня 2008 р., Умань, Україна* / ред. кол. О.В. Тімець та ін. Умань: СПД Сочінський, 2008. С. 44–47.

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД МІСТА ТЕРНОПІЛЬ

Рудакевич І. Р.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м.Тернопіль
ivaco@ukr.net*

Суспільно-географічні дослідження сфери освіти приміських територіальних громад є важливим напрямом географії у контексті процесів децентралізації в Україні. В умовах адміністративної реформи громади отримали значні повноваження у сфері управління освітніми ресурсами. Відповідно, зростають вимоги щодо спроможності територіальних громад (ТГ) створювати сучасні школи та дитячі садки. Звідси дослідження сфери освіти приміських територіальних громад дає можливість не лише оцінити поточний стан соціальної інфраструктури, але й розробити стратегічні рекомендації для щодо збалансованого розвитку територій.

Освітня сфера території Тернопільської області у різних аспектах досліджувалася у працях О. Заставецької, О. Варакути, І. Дітчука, С. Задворного, І. Недошитко, О. Петровського, Д. Ткача та інших науковців. Географічні особливості системи освіти регіону описані у колективній монографії «Географія Тернопільської області» [1].

Метою даної публікації є дослідження геопросторових особливостей розвитку сфери освіти приміських територіальних громад міста Тернополя.

Освітня галузь є найбільш поширеною та наймасовішою у невиробничій сфері територіальних громад в приміській зоні м. Тернопіль. У даних громадах освіта розвинута на різних рівнях – від дошкільної до вищої, а також у вигляді спеціальної (мистецькі школи).

У межах селища Велика Березовиця розташована та функціонує Тернопільська вища духовна семінарія імені Патріарха Йосипа Сліпого, яка є духовним навчальним закладом Української греко-католицької церкви. У цьому